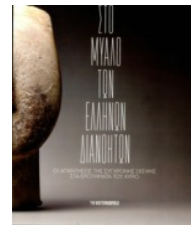
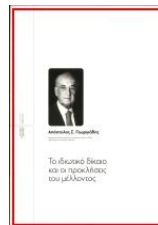

1. ΤΟ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

Μέσο: ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ_ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Ημ. Έκδοσης: ...03/06/2026 Ημ. Αποδελτίωσης: ...03/06/2026

Σελίδα: 116

Απόστολος Σ. Γεωργιάδης

Ομότιμος και Επίτιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του ΕΚΠΑ
Τακτικό Μέλος της Ακαδημίας Αθηνών

Το ιδιωτικό δίκαιο και οι προκλήσεις του μέλλοντος

114

ΤΟ ΜΥΛΟ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΔΙΑΝΟΗΤΩΝ

1. ΤΟ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

Μέσο: ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ_ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Ημ. Έκδοσης: . . . 03/06/2026 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 03/06/2026

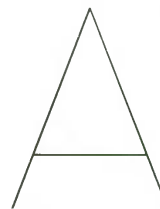
Σελίδα: 117

Το ιδιωτικό δίκαιο, ο δικαιοκός κλάδος που ως ρυθμιστικό του αντικείμενο έχει τις έννομες σχέσεις μεταξύ των ιδιωτών, βρίσκεται σήμερα περισσότερο από ποτέ αντιμέτωπο με πλήθος ρυθμιστικών προκλήσεων, οι οποίες δημιουργούνται τόσο από την αλματώδη πρόοδο της τεχνολογίας όσο και από τη σύγχρονη μετάλλαξη των κοινωνικών δομών.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ραγδαία εξέλιξη της βιολογίας και της γενετικής τεχνολογίας. Εντελώς ενδεικτικά, το ενδεχόμενο κλωνοποίησης του ανθρώπου απειλεί να αλλάξει άρδην τις έννοιες της συγγένειας και της γενετικής καταγωγής. Η μελλοντική δυνατότητα δημιουργίας ανθρώπων με προορισμό να χρησιμοποιηθούν ως μέλη για τη μεταμόσχευση και θεραπεία άλλων ατόμων δημιουργεί κρίσιμα ηθικά και νομικά διλήμματα. Η αποκωδικοποίηση δε του ανθρώπινου γονιδιώματος (DNA) φέρνει μαζί της, εκτός από την υπόσχεση για νέα «όπλα» κατά των ασθενειών, και το ενδεχόμενο «κατασκευής» ανθρώπων με επιλεγμένα-τροποποιημένα γενετικά χαρακτηριστικά.

Παρόμοια, με την ανάπτυξη της τεχνητής νοημοσύνης μπορούν ήδη να καταρτιστούν «έξυπνες» συμβάσεις, η εκτέλεση των οποίων γίνεται αυτοματοποιημένα, χωρίς ανθρώπινη παρέμβαση, με τη χρήση του διαδικτύου και ειδικής τεχνολογίας: ενώ και οι εφαρμογές της λεγόμενης ρομποτικής γνωρίζουν όλο και μεγαλύτερη διάδοση. Κι εδώ ανακύπτουν, όπως είναι φανερό, πλήθος νομικά ζητήματα. Για παράδειγμα, πώς είναι δυνατόν να τροποποιηθεί ή να καταγγελλεί πρόωρα μια «έξυπνη» σύμβαση; Πώς θα οριστεί στο πλαίσιο των συμβάσεων αυτών η χωρίς πταίσμα του οφειλέτη αδυναμία ή καθυστέρηση εκπλήρωσης της υποχρέωσής του; Ποιοι κανόνες θα διέπουν την ευθύνη από την τυχόν χρήση ρομπότ για την εκπλήρωση μιας παροχής; Συγχρόνως, ορατός φαντάζει και ο κίνδυνος αντικατάστασης της ελεύθερης ανθρώπινης βούλησης από την κωδικοποιημένη και ενταγμένη σε πληροφοριακά δίκτυα ηλεκτρονική πληροφορία. Αυτό όμως συνιστά απειλή για την ίδια τη συμβατική ελευθερία, που συνιστά θεμέλιο του ιδιωτικού δικαίου.

πό το άλλο μέρος, οι αλλαγές που καλείται να αντιμετωπίσει το ιδιωτικό δίκαιο δεν είναι μόνο τεχνικές, αλλά και ιδεολογικές: είναι αλλαγές στις κοινωνικές αντιλήψεις και δομές. Για παράδειγμα, η κλασική έννοια της οικογένειας έχει μεταλλαχθεί, καθώς πλέον όλο και περισσότερα ζευγάρια επιλέγουν να μην υποβάλουν τη συμβίωσή τους σε ορισμένο τύπο (ελεύθερη συμβίωση). Το γεγονός αυτό θέτει λ.χ. το ερώτημα αν θα πρέπει να απονεμηθούν κληρονομικά δικαιώματα και στα πρόσωπα που συμβιώνουν μακροχρόνια σε ελεύθερη ένωση: και αν ναι, υπό ποιες προϋποθέσεις και σε ποια έκταση, δεδομένου ότι υφίστανται συγκρούσεις με τους συγγενείς του κληρονομούμενου συντρόφου, ιδίως τα τέκνα του. Αντίστοιχους προβληματισμούς προκάλεσε και η πρόσφατη θεσμοθέτηση του γάμου μεταξύ ομόφυλων προσώπων: Θα μπορεί άραγε πλέον ένα παντρεμένο ζεύγος γυναικών (ή πολύ περισσότερο ανδρών) να προσφεύγει σε μεθόδους τεχνητής γονιμοποίησης για να αποκτήσουν από κοινού τέκνο; Και πώς θα θεμελιώνεται η συγγένεια του παιδιού, που θα γεννηθεί μέσα σε έναν τέτοιο γάμο, με τον/την ομόφυλο/η σύντροφο του γονέα του, αφού το δίκαιο της συγγένειας του Αστικού μας Κώδικα δεν μιλάει για «γονέα 1 ή 2», αλλά είναι δομημένο πάνω στο δίπολο «πατέρας-μητέρα»;

Το μεταβαλλόμενο αυτό περιβάλλον οδηγεί στην αναθεώρηση και επανεξέταση και των καλύτερα ακόμη θεμελιωμένων νομικών εννοιών. Το αποτέλεσμα είναι απρόβλεπτο. Κατά το δύσκολο αυτό έργο, ο νομοθέτης και ο εφαρμοστής του δικαίου οφείλουν να καθοδηγούνται διαρκώς από τις θεμελιώδεις αξίες που περιέχονται στο Σύνταγμα και εξειδικεύονται στα επιμέρους συστήματα των

κανόνων δικαίου. Έννοιες, όπως η προσωπικότητα, η αξιοπρέπεια του ανθρώπου, η αυτονομία της ιδιωτικής βούλησης, η ελευθερία των συμβάσεων, η προστασία του συμφέροντος του τέκνου, η δικαιοισορροπία μεταξύ των συγκρουόμενων συμφερόντων που προκαλεί η συλλογική οικονομική δράση κ.λπ., κατέχουν την υψηλότερη θέση στο σύστημα αξιών του Δικαίου. Βασικός άξονας, γύρω από τον οποίο θα περιστρέφεται η οποια νέα νομοθετική πρωτοβουλία ή η ερμηνεία του νέου δικαίου, πρέπει να είναι η πρόσπιση της αξίας του ανθρώπου, που αναγορεύεται από το Σύνταγμά μας σε πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας. Γιατί το Δίκαιο δεν είναι αυτοσκοπός: τον άνθρωπο υπηρετεί και από τον άνθρωπο ανατροφοδοτείται.